

WYMAGANIA EDUKACYJNE – WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

KLASA 3, ZAKRES ROZSZERZONY

Tematy (w nawiasach nr lekcji zgodnie z rozkładami materiału)	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń:
I. Ustrój polityczny Rzeczypospolitej Polskiej					
Konstytucja jako nadrzędny akt normatywny państwa	– zna i rozumie pojęcia: konstytucji, preambuły, aktu normatywnego – wymienia cechy konstytucji – potrafi omówić znaczenie konstytucji	– wyjaśnia pojęcia: konstytucji, preambuły – omawia znaczenie słowa „konstytucja” na przestrzeni wieków – rozróżnia rodzaje konstytucji	– określa ustrój polityczny państwa zawarty w preambule Konstytucji RP – porównuje rodzaje konstytucji – charakteryzuje podstawy ustroju RP	– uzasadnia szczególne znaczenie konstytucji – analizuje fragmenty konstytucji i preambuły – uzasadnia swoje stanowisko – omawia procedurę zmiany konstytucji	– potrafi uzasadnić negatywny i pozytywny aspekt nadrzędności – ocenia konstytucję jako akt w znaczeniu formalnym i materialnym – potrafi wskazać źródła konstytucji
Tradycje polskiego konstytucjonalizmu	– zna najważniejsze konstytucje RP – rozróżnia konstytucje pełne i niepełne	– wymienia najważniejsze polskie konstytucje – omawia znaczenie Konstytucji 3 Maja i Konstytucji z 1997 r.	– charakteryzuje najważniejsze konstytucje, akty prawne w historii RP – omawia podstawy prawne RP	– porównuje małe konstytucje z Konstytucjami RP – łączy symboliczne przekazanie insygniów władzy prezydenckiej z ciągłością państwa polskiego	– potrafi uzasadnić najważniejsze zapisy polskich konstytucji – ocenia i uzasadnia zmiany konstytucji na przestrzeni wieków i ich najważniejsze osiągnięcia
Transformacja ustrojowa po 1989 r.	– zna pojęcia: Okrągłego Stołu, transformacji ustrojowej, pluralizmu, ustroju politycznego i gospodarczego – wie, kto zasiadł przy okrągłym stole – wymienia stronę rządzącą i opozycję – określa najważniejsze zmiany w ustroju RP po 1989 r.	– rozumie istotę porozumień Okrągłego Stołu i transformacji ustrojowej – wymienia trzy zespoły problemowe i przedstawia najistotniejsze porozumienia Okrągłego Stołu – przedstawia procedurę zmiany konstytucji	– charakteryzuje zmiany ustrojowe, które nastąpiły po Okrągłym Stole – rozumie i omawia najważniejsze nowelizacje konstytucji w 1989 r. – wyjaśnia proces transformacji ustroju politycznego i gospodarczego	– łączy fazy nowelizacji konstytucji ze zmianami ustrojowymi państwa – uzasadnia najistotniejsze zmiany i zasadę suwerenności narodu, pluralizmu politycznego, demokratyzacji władz lokalnych	– ocenia opozycję solidarnościową przy Okrągłym Stole i reformy, do których doprowadziła – uzasadnia swoje stanowisko, popierając je argumentami – rozważa przemiany ustrojowe lat 80. i 90. XX w.
Konstytucyjne zasady ustroju państwa w	– wymienia najważniejsze zasady prawa konstytucyjnego	– wyjaśnia pojęcia: suwerenności, republikańskiej formy	– wskazuje w tekście konstytucji zapisy potwierdzające odpowiednie	– wyjaśnia relacje między prawem międzynarodowym a prawem krajowym	– ocenia adekwatność zapisów w konstytucji do odpowiednich zasad

Konstytucji z 1997 r.	– rozumie, że zasady prawa konstytucyjnego to najbardziej podstawowe ustalenia zawarte w ustawie zasadniczej	państwa, państwa prawa, decentralizacji państwa i pluralizmu politycznego i społecznego – potrafi na podstawie fragmentu zapisu nazwać odpowiednią zasadę	zasady prawa konstytucyjnego – omawia wszystkie zasady prawa konstytucyjnego i rozumie jego istotę	– łączy poszczególne zasady i uzasadnia swoje stanowisko	– potrafi prognozować w jakim kierunku będą następowały zmiany zapisów w konstytucji i procedury zmiany konstytucji
2. Władza ustawodawcza w Polsce					
Wybór i organizacja Sejmu i Senatu RP	– wyjaśnia znaczenie pojęć: kadencji, mandatu, immunitetu poselskiego – wymienia zasady wyborów do sejmu i senatu – wymienia organy sejmu i senatu	– omawia zasady wyborów do sejmu i senatu – charakteryzuje organy sejmu i senatu i ich działalność – przedstawia zasady prawa wyborczego	– porównuje system większościowy wyboru senatu z systemem proporcjonalnym wyboru sejmu RP – omawia kodeks wyborczy z 05.02.2011 r.	– analizuje problem immunitetu i możliwości jego pozbawienia oraz pociągnięcia posła do odpowiedzialności – łączy zasady etyki poselskiej z zachowaniem posłów na co dzień	– określa sytuacje, w jakich może dojść do skrócenia kadencji sejmu – potrafi ocenić polski system wyborczy do sejmu i senatu oraz zaproponować zmiany w celu wyboru lepszej reprezentacji społeczeństwa
Funkcje parlamentu	– zna i rozumie pojęcie dwuizbowości w Polsce, większości zwykłej, bezwzględnej i kwalifikowanej – wymienia funkcje parlamentu	– wymienia kompetencje sejmu i senatu – przedstawia znaczenie obu izb oraz Zgromadzenia Narodowego w systemie władz RP	– podaje przykłady stosowania w procedurze legislacyjnej polskiego parlamentu większości zwykłej, bezwzględnej i kwalifikowanej – wskaże tryby w jakich stanowi się poszczególne ustawy	– wyjaśnia szczególnie charakter procedury uchwalania ustawy budżetowej – przyporządkowuje rodzaje większości do poszczególnych głosowań w sejmie i senacie RP	– ocenia polski parlament obecnej kadencji i jego kondycję – proponuje zmiany, które mogą usprawnić pracę sejmu RP
3. Władza wykonawcza w Polsce					
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	– zna genezę funkcji Prezydenta RP – wymienia Prezydentów polskich – wskaże podstawowe różnice w wyborach prezydenckich i parlamentarnych – omawia uprawnienia Prezydenta RP	– charakteryzuje dualistyczny model ustrojowy władzy wykonawczej (egzekutywy) w RP – określa główne kompetencje Prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądowniczą, a także sposób sprawowania władzy w zakresie	– wyjaśnia różnice między ordynacjami wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Polsce – wyjaśnia, w jakich okolicznościach prezydent może być zawieszony lub usunięty z urzędu – analizuje przepisy konstytucyjne dotyczące	– analizuje miejsce prezydenta w dualistycznym modelu ustrojowym władzy wykonawczej – analizuje wyniki wyborów prezydenckich od 1990 r. – ocenia zapisy Konstytucji w sprawie zawieszenia lub usunięcia prezydenta z urzędu	– analizuje charakter, jaki Konstytucja RP nadaje wzajemnym relacjom prezydenta i rządu – ocenia słowa przysięgi Prezydenta RP przed Zgromadzeniem Narodowym

		bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej	kompetencji prezydenta w zakresie obronności kraju		
Rada Ministrów	<ul style="list-style-type: none"> – zna i rozumie pojęcia: kolegalności, wotum zaufania, rekonstrukcji rządu, odpowiedzialności konstytucyjnej – wymienia zadania rady Ministrów – podaje etapy powołania rządu 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcie kolegalności rządu – omawia skład rządu – określa zadania Prezesa Rady Ministrów – wymienia Prezesów Rady Ministrów po 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rząd jako organ kolegalny – określa zadania rządu, premiera i poszczególnych ministrów jako naczelnych organów administracji rządowej – przedstawia konstytucyjne procedury powołania i odwołania rządu i zmiany ministrów 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych ze względu na możliwość działania – rozróżnia i charakteryzuje odpowiedzialność parlamentarną (polityczną) rządu przed sejmem i konstytucyjną przed Trybunałem Stanu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia i uzasadnia zmiany na stanowisku premiera po 1989 r. – ocenia działania rządu obecnej i poprzedniej kadencji – proponuje działania rządu przeciwdziałające negatywnym skutkom recesji gospodarczej
Organy odpowiedzialne za porządek oraz bezpieczeństwo państwa i obywateli. Stany nadzwyczajne	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo i porządek w państwie – rozumie potrzebę ich tworzenia i działania – rozpoznaje logo tych instytucji 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze instytucje, które powołuje państwo w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku – omawia podstawowe zadania tych instytucji – rozpoznaje istotne informacje zawarte w logo tych instytucji 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cele tworzenia policji, CBA, ABW i straży: granicznej, celnej, ochrony kolei, leśnej, rybackiej i gminnej – rozróżnia zadania CBA i ABW 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo i porządek w Polsce – dostrzega różnice w zadaniach instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo i porządek, np. policji, straży gminnej 	<ul style="list-style-type: none"> – proponuje rozwiązania, które mogą wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa i porządku w państwie – uzasadnia potrzebę, istnienia i działania wszystkich instytucji
Zasady wprowadzenia stanu nadzwyczajnego – go	<ul style="list-style-type: none"> – zna i rozumie pojęcia: stanu nadzwyczajnego, stanu wojennego, stanu wyjątkowego i stanu klęski żywiołowej – wie, kiedy i kto wprowadził stan wojenny w Polsce – zna podstawy prawne do wprowadzenia stanu wojennego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia postanowienia dotyczące rodzajów stanów nadzwyczajnych – rozróżnia poszczególne stany nadzwyczajne i warunki ich wprowadzania – omawia dokumenty i źródła dotyczące stanów nadzwyczajnych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zasady wprowadzenia stanów nadzwyczajnych i restrykcje podczas ich trwania – charakteryzuje stany nadzwyczajne w Polsce: stan wojenny, stan wyjątkowy i stan klęski żywiołowej – ocenia postać generała Wojciecha Jaruzelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje podobieństwa i różnice między stanem wojennym, stanem wyjątkowym i stanem klęski żywiołowej – wyszukuje informacje na temat stanowiska Trybunału Konstytucyjnego w sprawie Dekretu z dnia 15 grudnia 1981 r. – ocenia legalność wprowadzenia stanu wojennego w Polsce w 1981 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zasadność wprowadzenia stanów nadzwyczajnych w Polsce i ich podstawy prawne – argumentuje swoje stanowisko na temat zasadności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – potrafi przedstawić i uzasadnić argumenty za i przeciw wprowadzenia stanu wojennego w Polsce w 1981 r.

Administracja rządowa	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia administrację rządową centralną i administrację rządową terenową – wyjaśnia pojęcia: wojewody, służby cywilnej, służby publicznej, dobra wspólnego – określa najważniejsze zadania administracji rządowej i służby cywilnej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział administracji na rządową centralną i terenową oraz zespoloną i niezespoloną – wymienia centralne organy administracji rządowej, organy administracji zespolonej i niezespolonej – omawia obowiązki członków Korpusu Służby Cywilnej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje administrację rządową centralną i terenową – rozróżnia pracowników służby cywilnej i mianowanych przez Szefa Służby Cywilnej urzędników służby cywilnej – potrafi odnieść się do idei służby publicznej i istoty służby cywilnej – dobra wspólnego 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady, czym zajmuje się administracja rządowa centralna i administracja terenowa (zespolona i niezespolona) – ocenia funkcjonowanie służby cywilnej w Polsce – charakteryzuje kompetencje wojewody i obowiązki członków Korpusu Służby Cywilnej 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje spotkanie z przedstawicielem administracji zespolonej lub niezespolonej – przedstawia propozycje działań, które mogłyby podnieść jakość pracy administracji rządowej
4. Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego					
Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego	<ul style="list-style-type: none"> – zna i rozumie pojęcia: organów kontroli państwowej, organów ochrony prawa, NIK-u, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Prokuratury, IPN-u, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Urzędu Komunikacji Elektronicznej, lustracji – wymienia najważniejsze zadania organów kontroli państwowej i ochrony prawa 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia kompetencje NIK-u – przedstawia uprawnienia i sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich – opisuje procedurę lustracyjną – podaje kategorie osób, które jej podlegają – wymienia Rzeczników Praw Obywatelskich 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zadania IPN – odnosi je do wybranych przykładów – wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i Urzędu Komunikacji Elektronicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność Najwyższej Izby Kontroli dla funkcjonowania państwa – analizuje pracę Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Prokuratury, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Urzędu Komunikacji Elektronicznej i ocenia wypełnianie przez nich ich zadań 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje spotkanie z przedstawicielem organu kontroli państwowej i ochrony prawa – przygotowuje projekt debaty na temat lustracji i kontrowersji z nią związanych
5. Samorząd terytorialny w Polsce					
Samorząd terytorialny w Polsce i jego zadania	<ul style="list-style-type: none"> – zna i rozumie pojęcia: samorządu terytorialnego, demokracji bezpośredniej, demokracji pośredniej i referendum – rozróżnia samorząd gminny, powiatowy i 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia formy demokracji bezpośredniej i demokracji przedstawicielskiej w samorządach terytorialnych – opisuje instytucję referendum lokalnego – przedstawia zadania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie są źródła dochodów samorządów terytorialnych i jak uchwalany jest budżet gminy – charakteryzuje władze gminy, powiatu i województwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje i analizuje informacje na temat dochodów i wydatków gminy – omawia sposób nadzoru działalności samorządów terytorialnych przez Prezesa Rady Ministrów, wojewodę i 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje rozwój swojej gminy w ostatnim okresie i przedstawia perspektywę jej rozwoju – projektuje wycieczkę do Urzędu Gminy na spotkanie z pracownikami lub

	województwi – wymienia rodzaje samorządów: terytorialny, pracowniczy, zawodowy i uczniowski	samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego	– rozróżnia sposób wyboru władz samorządowych	Regionalne Izby Obrachunkowe – określa, czy ww. system jest wystarczający	obserwację posiedzenia Rady Gminy
Ustrój polityczny Rzeczypospolitej Polskiej – lekcja powtórzeniowa					
Ustrój polityczny Rzeczypospolitej Polskiej – lekcja sprawdzająca					
II. Prawo					
1. Propedeutyka wiedzy o prawie					
Pojęcie i funkcje prawa	– wyjaśnia znaczenie pojęć: prawa, normy prawnej, przepisu prawnego – wylicza funkcje i zadania prawa – zna i rozumie źródła prawa	– przedstawia krótki rys historyczny prawa – podaje znaczenie prawa w życiu człowieka – rozróżnia źródła, z których wywodzą się normy w różnych systemach prawnych	– charakteryzuje różne koncepcje interpretacji prawa: koncepcję prawa naturalnego, pozytywistyczną, psychologiczną i realistyczną – porównuje prawo w ujęciu przedmiotowym i w ujęciu podmiotowym – omawia rodzaje i elementy normy prawnej	– ocenia, na czym polega konflikt między prawem naturalnym a stanowionym – potrafi określić elementy normy prawnej – hipotezę, dyspozycje i sankcję	– dokonuje interpretacji przykładów norm Kodeksu cywilnego i Kodeksu wykroczeń – uzasadnia swoje stanowisko na temat skuteczności funkcji represyjnej i wychowawczej
System prawny	– zna i rozumie pojęcia: systemu prawnego, prawa stanowionego, prawa zwyczajowego, prawa precedensowego, ławy przysięgłych	– wyjaśnia zasadę spójności, hierarchiczności i zupełności w systemie prawnym – rozpoznaje normy prawa stanowionego i normy prawa naturalnego	– charakteryzuje zasady obowiązujące w systemie prawnym: zasady spójności, hierarchiczności i zupełności – wyszukuje sprzeczności prakseologiczne w życiu	– przeprowadza logiczny wywód na temat funkcjonowania zasad: spójności, hierarchiczności i zupełności w życiu społecznym	– analizuje proces w systemie anglosaskim i popiera go przykładami z życia – analizuje argumenty zwolenników i przeciwników – uzasadnia swoje

	– wie, gdzie obowiązuje prawo precedensowe, podaje przykłady		codziennym , np. normy syzyfowe, i wyjaśnia ich znaczenie	– porównuje rolę prawa zwyczajowego oraz prawa precedensowego w systemie <i>common law</i>	stanowisko na temat związków partnerskich
Rodzaje i gałęzie prawa	– wymienia główne gałęzie prawa – rozróżnia prawo publiczne i prywatne – wie, że prawo publiczne dotyczy funkcjonowania państwa, a prawo prywatne dotyczy interesów jednostki	– rozpoznaje podstawowe rodzaje prawa i gałęzie prawa – rozróżnia podmioty prawa międzynarodowego: państwa, organizacje międzynarodowe, narody	– charakteryzuje różne rodzaje prawa i podaje przykłady z życia – omawia gałęzie prawa wewnętrznego: prawo konstytucyjne, cywilne, rodzinne, karne, pracy, handlowe, finansowe i administracyjne	– uzasadnia znaczenie prawa międzynarodowego publicznego w obecnym czasie – analizuje systemy prawne i potrafi podać podobieństwa i różnice między systemem kontynentalnym prawa a <i>common law</i>	– projektuje proces karny w jednej sprawie w systemie kontynentalnym i systemie <i>common law</i> – przeprowadza jego symulację – uzasadnia znaczenie ławy przysięgłych w systemie precedensowym i ławnika w systemie kontynentalnym
2. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej					
Źródła prawa w Polsce	– wymienia podstawowe źródła prawa w Polsce: Konstytucję, ustawy, akty normatywne o randze ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia i akty prawa miejscowego – wyjaśnia pojęcia: ratyfikacji, <i>vacatio legis</i> , dekretu, kontrasygnaty – zna publikacje aktów prawnych	– opisuje źródła prawa w Polsce – przedstawia hierarchię aktów prawnych – omawia sposoby publikowania aktów prawnych – rozróżnia akty prawa wewnętrznego: zarządzenia Prezydenta RP, uchwały wydawane przez Radę Ministrów i zarządzenia wydawane przez ministrów	– charakteryzuje źródła prawa obowiązujące w RP – klasyfikuje akty prawne według rangi – przedstawia na schemacie hierarchię aktów prawnych – uzasadnia konieczność porządku aktów prawnych	– ocenia skutki, które wynikły dla prawa krajowego po wstąpieniu Polski do UE – wskazuje na zagrożenia płynące Art.90.1 Konstytucji RP – rozpoznaje akty prawne i dzienniki urzędowe, w których te akty są publikowane	– analizuje i dokonuje krytycznej oceny zapisu w Konstytucji RP Art.90.1 – argumentuje swoje stanowisko na temat zagrożenia suwerenności Polski wynikające z tego artykułu
Praworządność	– wyjaśnia znaczenie pojęć: praworządności, państwa prawa	– wyjaśnia, na czym polega praworządność – wskazuje zasady oraz instytucje, które stoją na straży praworządności	– charakteryzuje praworządność w stosunku do organów państwowych i obywateli – omawia przypadki łamania praworządności	– uzasadnia twierdzenie, że praworządność jest niezbędnym warunkiem funkcjonowania państwa demokratycznego – wyszukuje w Konstytucji RP fragmenty, które wskazują na praworządność	– ocenia, na ile Polska jest krajem praworządnym – analizuje dwie koncepcje praworządności: formalna i materialną, zajmuje stanowisko i argumentuje je

3. Władza sądownicza Rzeczypospolitej Polskiej					
Wymiar sprawiedliwości	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce – zna i rozumie zasady funkcjonowania sądów – wyjaśnia pojęcie niezależności sądów i niezawisłości sędziów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa Sąd Najwyższy i Krajowa Rada Sądownictwa – przedstawia sposób powoływania i zadania Sadu Najwyższego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sądy powszechne, zadania, którymi się zajmują, oraz ich dwuinstancyjność – omawia gwarancje formalne niezawisłości sędziowskiej – uzasadnia swoje stanowisko na temat rozdziału kompetencji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sądową kontrolę działalności administracji publicznej przez sądy administracyjne, czy jest wystarczająca – analizuje zadania Krajowej Rady Sądownictwa – uzasadnia rolę, jaką odgrywa ona w polskim systemie prawnym 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia polski wymiar sprawiedliwości na podstawie danych statystycznych – ocenia, jak zawód sędziego jest postrzegany jako zawód zaufania publicznego – projektuje listę zmian, które wpłynęłyby na poprawę wizerunku wymiaru sprawiedliwości
Trybunały	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia podstawową funkcję Trybunału Konstytucyjnego: orzekanie o konstytucyjności i legalności aktów normatywnych – wymienia, kto może zwrócić się z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kto może stanąć przed Trybunałem Stanu jako oskarżony – przedstawia sposób powoływania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sposób załatwiania spraw przez Trybunał Konstytucyjny, odwołuje się do przykładów rozstrzygniętych spraw – porównuje działalność trybunału w Polsce z procedurą impeachmentu w USA 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie skargi konstytucyjnej dla funkcjonowania państwa prawa – uzasadnia potrzebę istnienia Trybunałów – argumentuje za i przeciw powoływaniu Trybunałów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie Trybunałów dla funkcjonowania państwa prawa w Polsce – ocenia działalność Trybunału Stanu na podstawie rozstrzygniętych spraw
4. Prawo cywilne					
Prawo cywilne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: osoby fizycznej, osoby prawnej, zdolności prawnej, zdolności do czynności prawnych, służebności, odpowiedzialności cywilnej, umowy leasingu – wymienia podmioty prawa cywilnego i rodzaje zobowiązań 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia prawo rzeczowe i prawo zobowiązań – omawia podstawowe środki odwoławcze: apelację, skargę kasacyjną, zażalenie – przedstawia zasady postępowania cywilnego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje procedury odwoławcze w postępowaniu cywilnym – rozróżnia strony w postępowaniu procesowym i nieprocesowym 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza pozew o przykładową sprawę cywilną do sądu – porównuje przepisy prawa handlowego dotyczące czynności handlowych: umowa leasingu, agencyjna, komisu, przewozu i składu 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje tekst kodeksu – zajmuje stanowisko i potrafi je poprzeć argumentami – przygotowuje projekt debaty na temat „Przezorny zawsze ubezpieczony”
5. Prawo rodzinne					
Prawo rodzinne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: małżeństwa, konkordatu, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: intercyzy, separacji, konkubinatu, 	<ul style="list-style-type: none"> – określa podobieństwa i różnice między ustawową a 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje argumenty za legalizacją związków 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje małżeństwo jako instytucję prawną

	wspólnoty majątkowej, rozvodu, pokrewieństwa, powinowactwa, wstępnych, zstępnych, linii bocznej, powództwa, przysposobienia, adopcji, opieki, kurateli – wymienia przeszkody zawarcia związku małżeńskiego	zaprzeczenia ojcostwa – omawia przeszkody zawarcia związku małżeńskiego według kodeksu prawa kanonicznego – określa prawa i obowiązki dzieci w rodzinie – omawia pochodzenie dziecka	umowną wspólnotą majątkową – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska – charakteryzuje konsekwencje zawarcia związku małżeńskiego – określa zadania instytucji zajmujących się ochroną rodziny	partnerskich osób o odmiennej płci i przeciwko niej – ukazuje i ocenia przyczyny ograniczenia i zawieszenia władzy rodzicielskiej	– przeprowadzi wywiad dotyczący problemu adopcji w Polsce
6. Prawo karne i prawo wykroczeń					
Wybrane zagadnienia prawa karnego w Polsce	– wymienia rodzaje przestępstw – wymienia formy popełnienia przestępstwa	– podaje przykłady przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego i prywatnego – rozróżnia rodzaje przestępstw za względu na: wysokość grożącej kary, sposób ścigania, rodzaj skargi nadającej bieg postępowaniu karnego – rozróżnia przestępstwo i wykroczenie	– wyjaśnia rolę oskarżyciela posiłkowego – charakteryzuje kary i środki karne obowiązujące w polskim prawie	– uzasadnia akt oskarżenia – porównuje prawa przysługujące oskarżonemu, świadkowi i ofierze przestępstwa	– uzasadnia skuteczność sankcji karnej, egzekucyjnej i sankcji nieważności w polskim prawie – zajmuje stanowisko w kwestii czynników wykluczających odpowiedzialność karną, np. obrona konieczna
Postępowanie karne	– wyjaśnia pojęcia: świadka koronnego, świadka incognito, apelacji, kasacji, zażalenia, wiktyimizacji – podaje zasady wnoszenia apelacji i kasacji w sprawach karnych	– przedstawia etapy postępowania karnego – opisuje przebieg postępowania karnego oraz uczestniczące w nim organy i strony	– charakteryzuje zasady postępowania karnego – charakteryzuje prawa i obowiązki świadka w procesie karnym	– sporządza akt oskarżenia jako oskarżyciel prywatny – sporządza akt zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa	– wyjaśnia rolę oskarżyciela posiłkowego – uzasadnia akt oskarżenia
7. Prawo administracyjne					
Prawo administracyjne	– przedstawia strukturę sądownictwa administracyjnego – odróżnia akty administracyjne od innego	– rozpoznaje, kiedy akt administracyjny jest ważny – podaje zadania administracji publicznej	– charakteryzuje zasady postępowania administracyjnego – wyjaśnia, jak odwołać się od decyzji i postanowień	– sporządza przykładowe odwołanie od decyzji administracyjnej – przygotowuje skargę do wojewódzkiego sądu	– uzasadnia skuteczność środków odwoławczych od decyzji administracyjnej – uzasadnia stwierdzenie, że sądy administracyjne

	rodzaju dokumentów		organów administracyjnych – charakteryzuje przebieg postępowania administracyjnego	administracyjnego	stanowią jedną z gwarancji przestrzegania praw człowieka
8. Obywatel wobec prawa					
Obywatel wobec prawa	– wymienia różne formy naruszenia prawa – wymienia organizacje społeczne, które mogą udzielić pomocy prawnej	– przedstawia kompetencje instytucji i osób udzielających pomocy prawnej – omawia różne postawy związane z przestrzeganiem prawa	– wskazuje, do jakich instytucji i osób można się zwrócić o pomoc prawną w konkretnych sytuacjach – charakteryzuje instytucje i osoby udzielające pomocy prawnej	– odnajduje w odpowiednim akcie prawnym przepis dotyczący wybranego przypadku prawnego i interpretuje go – do poszczególnych spraw przyporządkowuje odpowiedni akt prawny (kodeks)	– pisze fikcyjny pozew w sprawie cywilnej, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i odwołanie od decyzji administracyjnej (wg wzoru)
9. Prawa człowieka					
Pojęcie i geneza praw człowieka	– wyjaśnia pojęcie prawa człowieka – wymienia naturalne cechy praw człowieka – wymienia przykładowe prawa 3 generacji praw człowieka	– ukazuje historyczny rozwój praw człowieka – rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne – wskazuje, do której generacji należą poszczególne prawa	– charakteryzuje wkład Polski w rozwój idei praw człowieka – wyszukuje w tekście Preambuły do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka zapisy dotyczące idei praw człowieka	– uzasadnia wkład Wielkiej Brytanii, Francji i Stanów Zjednoczonych w rozwój idei praw człowieka	– ocenia Konstytucję 3 maja pod kątem praw człowieka – argumentuje, jaki wpływ na ideę praw człowieka ma rozwój technik wojennych
Katalog najważniejszych praw człowieka	– wymienia podstawowe dokumenty dotyczące ochrony praw człowieka – podaje katalog podstawowych praw człowieka	– ukazuje główne postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r. – omawia postanowienia nieulegające zawieszeniu	– charakteryzuje tradycyjny katalog praw człowieka – podaje różnicę pomiędzy prawem do nauki a obowiązkiem szkolnym	– podaje argumenty za i przeciw stosowaniu kary śmierci – analizuje sposoby ingerencji w wolność myśli	– dokonuje analizy prawa do życia i ocenia problem eutanazji
Systemy ochrony praw człowieka	– opisuje system ochrony praw człowieka funkcjonujący na mocy Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka Narodów	– wyjaśnia, jak działa i jakie sprawy rozpatruje Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu – wyjaśnia cel tworzenia regionalnych systemów ochrony praw człowieka	– charakteryzuje Międzynarodowe Pakty Praw Człowieka – charakteryzuje systemy ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy oraz Unii Europejskiej	– analizuje z punktu widzenia międzynarodowych standardów praw człowieka przypadki naruszania praw i wolności w różnych państwach – podaje argumenty za i	– ocenia znaczenie Międzynarodowego Trybunału Karnego w Hadze dla systemu ochrony praw człowieka na świecie – argumentuje zakres działania i skuteczność

	Zjednoczonych – wymienia dwa systemy ochrony praw człowieka		– pisze według wzoru skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu lub Komitetu Praw Człowieka w Genewie	przeciw zasadzie uniwersalizmu praw człowieka – ocenia skuteczność funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka	Trybunału Sprawiedliwości UE, Europejskiego Inspektora Danych Osobowych, Europejskiego Urzędu Policji (Europol), Europejskiej Jednostki Współpracy Sądowej (Eurojust)
Ochrona praw człowieka w Polsce	– przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji RP – wymienia środki i mechanizmy ochrony praw człowieka w Polsce – wymienia instytucje państwowe, powołane do ochrony praw i wolności człowieka w Polsce	– odnosi przedstawione w mediach przypadki naruszenia praw lub wolności w Polsce do Konstytucji RP – omawia przykłady przestrzegania praw mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych w Polsce	– charakteryzuje przykłady działalności Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka – charakteryzuje stopień realizacji praw socjalnych w Polsce	– rozważa dylematy związane z prawami socjalnymi i sposobem ich realizacji przez państwo – ocenia, jak w Polsce są przestrzegane prawa dziecka i ucznia	– analizuje stan przestrzegania praw mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych w Polsce – przygotowuje opracowanie na temat naruszania i ochrony praw człowieka w wybranej dziedzinie
Organizacje pozarządowe ochrony praw człowieka	– wymienia organizacje pozarządowe ochrony praw człowieka na świecie i w Polsce – zna symbole wybranych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka na świecie i w Polsce	– wymienia przykłady działalności Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża – wymienia przykłady łamania praw człowieka w Polsce i na świecie	– charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka – charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych w Polsce	– wyszukuje przykłady działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka – podaje argumenty za i „=przeciw działalności wybranych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka w Polsce	– ocenia skuteczność działalności wybranych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka – uzasadnia związek powstania organizacji pozarządowych z działalnością opozycyjną w Polsce
Prawa człowieka jako istoty ludzkiej w świetle dokumentów międzynarodowych – lekcja powtórzeniowa					
Prawo					

regulatorem życia społecznego – lekcja sprawdzająca					
III. Stosunki międzynarodowe					
1. Pojęcie i zakres stosunków międzynarodowych					
Pojęcie i zakres stosunków międzynarodowych	– wyjaśnia pojęcie stosunków międzynarodowych – wymienia płaszczyzny stosunków międzynarodowych	– wymienia niepaństwowych uczestników stosunków międzynarodowych – podaje przykłady wydarzeń, które były przełomowe dla stosunków międzynarodowych	– charakteryzuje rolę państwa w stosunkach międzynarodowych – charakteryzuje płaszczyzny stosunków międzynarodowych	– omawia okoliczności powstania i znaczenie pojęcia dyplomacji pingpongowej – ocenia wpływ korporacji transnarodowych na przebieg stosunków międzynarodowych	– przedstawia i ocenia funkcje nauki w stosunkach międzynarodowych – udowadnia wpływ sportu i turystyki na stosunki międzynarodowe
Podmioty i zasady prawa międzynarodowego	– wyjaśnia pojęcia: prawa międzynarodowego, <i>pacta sunt servanda</i> – wymienia źródła prawa międzynarodowego	– wymienia podmioty prawa międzynarodowego – omawia źródła prawa międzynarodowego	– charakteryzuje zasady prawa międzynarodowego – charakteryzuje składowe systemu prawa międzynarodowego (normy bezwzględnie obowiązujące, normy względnie obowiązujące, normy moralne, polityczne, normy kurtuazji międzynarodowej)	– w różnych źródłach informacji znajduje przykłady umów międzynarodowych, uchwał organizacji międzynarodowych oraz zwyczaju międzynarodowego – uzasadnia, dlaczego wspólnoty powstańcze oraz narody należy traktować jako podmioty prawa międzynarodowego	– uzasadnia wpływ globalizacji na współczesne stosunki między państwami – przedstawia i ocenia zakres podmiotowości prawnomiędzynarodowej
2. Polityka zagraniczna Polski					
Racja stanu Polski	– definiuje pojęcia: polityki zagranicznej, interesu narodowego, racji stanu – przedstawia główne kierunki polskiej polityki zagranicznej – wskazuje na mapie państwa, z którymi sąsiaduje Polska	– wymienia instrumenty polityki zagranicznej państwa – przedstawia działania Polski w dziedzinie pomocy rozwojowej – wymienia państwa, do których skierowana jest pomoc rozwojowa zadeklarowana przez Polskę	– wyjaśnia, jakie znaczenie w polityce zagranicznej państwa odgrywa racja stanu – charakteryzuje główne kierunki polskiej polityki zagranicznej po 1989 r. i sposoby jej prowadzenia na wybranych przykładach – charakteryzuje program polskiej współpracy	– porównuje pozycję polityczną Polski przed i po 1989 r. – uzasadnia potrzebę uczestnictwa Polski w międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju – uzasadnia celowość działań związanych z pomocą rozwojową zadeklarowaną	– wyjaśnia, jaki wpływ na polską politykę zagraniczną ma członkostwo w Unii Europejskiej – ocenia główne kierunki polskiej polityki zagranicznej po 1989 r.

			rozwojowej	przez Polskę	
Stosunki Polski z sąsiadami	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: Jesieni Narodów, zburzenia muru berlińskiego, pomarańczowej rewolucji, aksamitnej rewolucji, rewolucji róż, Euro 2012 – wymienia daty zjednoczenia Niemiec, rozpadu Czechosłowacji i ZSRR 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wydarzenia, które wpłynęły na zmianę sytuacji politycznej Polski po 1989 r. – określa prawne i polityczne zasady współpracy polsko-niemieckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje relacje Polski z wybranymi państwami, na podstawie samodzielnie zebranych informacji – przedstawia i ocenia rozwój stosunków polsko-niemieckich po 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rozwój współpracy międzyregionalnej i transgranicznej Polski z krajami byłego ZSRR – podaje argumenty za i przeciw normalizacji stosunków polsko-rosyjskich po 1991 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia swoje stanowisko w kwestii relacji Polski z krajami byłego ZSRR – ocenia skuteczność polityki pojednania historycznego Polski z Niemcami i Ukrainą
3. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym					
Zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: politycznych linii podziału świata, terroryzmu, zimnej wojny – wymienia przykładowe organizacje terrorystyczne na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia konflikty na świecie, którym towarzyszy terroryzm – wskazuje i wyjaśnia przyczyny konfliktów we współczesnym świecie – opisuje strategie zwalczania terroryzmu 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny, motywy i sposoby działania terrorystów – charakteryzuje wybrane typy terroryzmu o różnych programach ideologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystając z różnych źródeł informacji, przedstawia historię terroryzmu na świecie – porównuje różne rodzaje terroryzmu na świecie – ocenia stopień zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego ze strony cyberterroryzmu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia strategie zwalczania terroryzmu – uzasadnia konieczność lub szkodliwość ewentualnego ograniczenia praw obywatelskich jako zabiegu mającego służyć walce z terroryzmem
Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: problemów współczesnego świata, szoku przyszłości, efektu cieplarnianego, dziury ozonowej, kwaśnych deszczy, analfabetyzmu – wymienia najważniejsze problemy współczesnego świata 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia różnorodne formy działania na rzecz ochrony środowiska – wymienia przyczyny wzrastającej liczby ludności emigrującej ze wsi do miast 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny dysproporcji między globalną Północą i globalnym Południem oraz mechanizmy i działania, które ją zmniejszają lub powiększają – charakteryzuje najważniejsze problemy współczesnego świata 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na przykładach wzajemne zależności pomiędzy państwami biednymi i bogatymi w polityce, ekonomii, kulturze i ekologii – uzasadnia zagrożenia wynikające z wysokiego poziomu analfabetyzmu i postępu naukowo-technicznego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia problemy moralne wynikające z rozwoju cywilizacyjnego – ocenia formy działania na rzecz ochrony środowiska – ocenia poziom rozwoju i stopień zacoferania wybranych państw na tle Europy i świata
Inicjatywy na rzecz pokoju	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: gorącej linii, Planu Rapackiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady uzgodnień społeczności 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działania laureatów Pokojowej 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia skuteczność działań zmierzających do 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia celowość uzgodnień społeczności

światowego, demokracji i praw człowieka	Międzynarodowego Dnia Pokoju – wymienia nazwy organizacji działających na rzecz ochrony bezpieczeństwa i pokoju	międzynarodowej dotyczącej kontroli zbrojeń – przedstawia inicjatywy na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka	Nagrody Nobla – charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych na rzecz pokoju	ograniczenia zbrojeń na świecie – opracowuje plakat promujący Międzynarodowy Dzień Pokoju lub Światowy Dzień Pokoju	międzynarodowej dotyczących kontroli zbrojeń – uzasadnia konieczność wprowadzenia gorącej linii w 1962 r. w celu przeprowadzenia rozmów przez przywódców USA i ZSRR w sytuacjach kryzysowych
4. Globalizacja współczesnego świata					
Globalizacja współczesnego świata	– wyjaśnia pojęcia: globalizacji, alterglobalistów, homogenizacji kultury, ekologizmu – wymienia płaszczyzny, do których przenika proces globalizacji	– wymienia przykłady organizacji o podłożu ekonomicznych utożsamianych z procesem globalizacji – wymienia organizacje pozarządowe mające zasięg ogólnoswiatowy i wpływ na globalne organizacje międzynarodowe	– przedstawia wieloaspektowy charakter procesów globalizacji (polityka, gospodarka, kultura, komunikacja i ekologia) – charakteryzuje zasady ochrony odrębności kulturowej danego narodu przed homogenizacją	– ocenia role wybranych państw oraz instytucji o zasięgu globalnym, np. organizacji, korporacji i mediów, w procesie globalizacji – podaje argumenty za i przeciw tezie: „Proces globalizacji korzystnie wpływa na rozwój krajów Trzeciego Świata	– rozważa rację ruchów ekologicznych i alterglobalistycznych oraz racje ich przeciwników – na podstawie różnych źródeł informacji formułuje własne stanowisko powyższej sprawie
5. System bezpieczeństwa i współpracy					
Przemiany polityczne w Europie i na świecie po upadku komunizmu	– wyjaśnia pojęcia: żelaznej kurtyny, Układu Warszawskiego, <i>glasnosti</i> , <i>pierestrojki</i> , Jesieni Narodów, upadku muru berlińskiego, aksamitnej rewolucji – wymienia przykłady konfliktów w okresie zimnej wojny	– wymienia państwa Europy Środkowo-Wschodniej, w których po 1989 r. doszło do obalenia komunizmu – wymienia zmiany na mapie politycznej Europy w latach 1989–2000 – wskazuje na mapie nowo powstałe państwa po Jesieni Narodów w Europie	– charakteryzuje przemiany, jakie nastąpiły w Europie i na świecie po upadku komunizmu – charakteryzuje stopniowy rozpad dominacji ZSRR nad państwami Europy Środkowo-Wschodniej	– ocenia kwestie upadku dwubiegunowego układu sił na świecie na początku lat 90. XX w. – analizuje na wybranych przykładach potencjalne zagrożenia i współczesne konflikty na świecie	– ocenia zmiany charakteru zagrożeń międzynarodowych na przełomie XX i XXI w. – na podstawie prezentowanych plakatów dokonuje analizy problemu zimnej wojny i wyborów parlamentarnych w Polsce 4 czerwca 1989 r.
Organizacja Narodów Zjednoczonych	– wyjaśnia pojęcia: państw osi, Organizacji Narodów Zjednoczonych, Zgromadzenia Ogólnego,	– wymienia dokumenty, które są prawną podstawą funkcjonowania ONZ – wymienia główne organy	– opisuje cele i metody działania ONZ – charakteryzuje kompetencje organów ONZ;	– na podstawie Preambuły Karty Narodów Zjednoczonych przedstawia wydarzenia historyczne i	– ocenia czy struktura ONZ spełnia założone w 1945 r. cele – uzasadnia przyczyny

	<p>Rady Bezpieczeństwa, Sekretarza Generalnego, Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, Rady Gospodarczej i Społecznej, Rady Powierniczej, terytoriów powierniczych</p> <p>– wymienia podstawowe informacje dotyczące ONZ: liczbę członków, flagę, emblemat, siedziby i języki</p>	<p>ONZ: Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Gospodarcza i Społeczna, Rada Powiernicza</p> <p>– wymienia sekretarzy generalnych ONZ</p> <p>– wymienia okresy, kiedy Polska była niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa</p>	<p>Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Gospodarcza i Społeczna, Rada Powiernicza</p>	<p>wartości, do których nawiązuje preambuła</p> <p>– opracowuje zestaw pytań i przeprowadza wywiad z Sekretarzem generalnym ONZ, w rolę którego wciela się wybrany uczeń</p>	<p>zawieszenia działalności Rady Powierniczej i ocenia słuszność tej decyzji</p>
<p>Organizacje międzynarodowe związane z ONZ</p>	<p>– rozwija skróty i wyjaśnia pojęcia: WHO, ILO, FAO, IMF, IBRD, WTO, OECD, UNESCO, UNIDO, IAEA, UNICEF, UNHCR</p> <p>– podaje przykłady działań ww. organizacji</p>	<p>– wymienia 13 obiektów z Polski znajdujące się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego Ludzkości</p> <p>– wymienia polskich ambasadorów dobrej woli przy UNICEFIE</p> <p>– rozpoznaje logo organizacji wyspecjalizowanych ONZ</p>	<p>– charakteryzuje działanie organizacji: WHO, ILO, FAO, IMF, IBRD, WTO, OECD, UNESCO, UNIDO, IAEA, UNICEF, UNHCR</p> <p>– charakteryzuje specjalne programy i fundusze przygotowane przez ONZ</p>	<p>– na podstawie różnych źródeł informacji odszukuje konkretne przykłady działalności organizacji wyspecjalizowanych ONZ</p> <p>– analizuje na wybranych przykładach wszystkie sfery działalności omawianych organizacji wyspecjalizowanych ONZ</p>	<p>– ocenia celowość i skuteczność działania Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (IAEA), która pracuje nad bezpiecznym i pokojowym zastosowaniem energii atomowej</p> <p>– uzasadnia konieczność powołania i funkcjonowania specjalnych programów i funduszy ONZ</p>
<p>Działalność ONZ</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: operacji pokojowych, misji humanitarnych, Gromu, „Pustynnej Burzy”</p> <p>– wymień miejsca stacjonowania wojsk polskich w ramach błękitnych beretów (hełmów)</p>	<p>– przedstawia polskie inicjatywy w ramach ONZ</p> <p>– rozróżnia pojęcia związane z pokojem na świecie: <i>peacekeeping</i>, <i>peacemaking</i>, <i>peacebuilding</i></p>	<p>– charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane metody rozwiązywania sporów między państwami</p> <p>– charakteryzuje działalność ONZ na różnych płaszczyznach</p>	<p>– rozważa możliwości prowadzenia akcji humanitarnych, współpracy rozwojowej oraz interwencji pokojowych na obszarach dotkniętych konfliktami zbrojnymi, oceniając ich skuteczność i aspekty moralne</p> <p>– analizuje udział Polski w pracach ONZ</p>	<p>– ocenia skuteczność działalności ONZ na rzecz umacniania pokoju na świecie</p> <p>– uzasadnia konieczność reform w ONZ i podaje proponowany przez siebie kierunek tych zmian</p>

Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: integracji militarnej, NATO (North Atlantic Treaty Organization), Partnerstwa dla Pokoju, KFOR (Kosovo Force) – rozpoznaje logo Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie państwa wchodzące w skład NATO – wymienia najważniejsze operacje wojskowe sojuszu – wymienia lata przystąpienia do NATO poszczególnych państw członkowskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia jak powstało NATO, jakie są jego cele i organy – analizuje artykuł 5. Traktatu północnoatlantyckiego i wyciąga wnioski – charakteryzuje podstawowe zasady sojuszu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia proces przystąpienia Polski do NATO – analizuje zasadność operacji pokojowych NATO w latach 1995–2005 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ członkostwa w NATO na pozycję międzynarodową i poziom bezpieczeństwa Polski – podaje argumenty za i przeciw tezie, że NATO powinno się stać gwarantem światowego systemu bezpieczeństwa
Regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy – rozpoznaje logo wybranych organizacji współpracy gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia organizacje regionalne działające na rzecz bezpieczeństwa na innych kontynentach – wymienia związki międzypaństwowe w ramach WNP 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w różnych źródłach informacje, przykłady działalności organizacji regionalnych na rzecz bezpieczeństwa – charakteryzuje europejski system bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie regionalnych systemów bezpieczeństwa dla danego regionu i świata – ocenia znaczenie organizacji współpracy gospodarczej dla danego regionu i świata (APEC, NAFTA, MERCOSUR, OPEC) 	<ul style="list-style-type: none"> – opracuje projekt sesji popularnonaukowej poświęconej udziałowi polskich żołnierzy w misjach pokojowych – opracuje propozycję organizacji współpracy gospodarczej dla Europy Środkowo-Wschodniej z uwzględnieniem logo, celów i obszaru działania
6. Integracja europejska					
Geneza i przebieg integracji europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia polityków, którzy zostali uznani za ojców Europy – podaje najważniejsze daty związane z integracją europejską – podaje historyczne przykłady integracji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia genezę i przebieg integracji europejskiej (fazy integracji) – wymienia formy integracji europejskiej – przedstawia główne dokumenty i instytucje związane z procesem integracji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje proces rozszerzania Unii – omawia czynniki geograficzne, które sprzyjały integracji – charakteryzuje części składowe integracji ekonomicznej w UE 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w tekście źródłowym niezbędne elementy łączące narody Europy, np. cele Unii – analizuje deklarację Roberta Schumana z 09.05.1950 r. i formułuje zawarte tam cele integracji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przesłanki sporu o istotę suwerenności i integracji we współczesnej Europie – analizuje fragment Traktatu o Unii Europejskiej i formułuje wnioski z uwzględnieniem celów UE szczególnie korzystnych dla Polski
Filary kultury europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: europeizacji, konglomeratu, europocentryzmu – podaje przykłady związków 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia z jakimi wydarzeniami wiąże się europeizacja Słowian – omawia najważniejsze 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje trzy filary kultury europejskiej – wyszukuje przykłady wpływu kultury arabskiej i 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje poszczególne filary kultury europejskiej – argumentuje kontrowersyjność 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje syntezy wspólnych korzeni narodów Europy – wykazuje wpływ i

	naszego regionu z kulturą europejską	tradycje, z których wywodzi się cywilizacja europejska	islamu na kulturę europejską	postrzegania kultury europejskiej wyłącznie z europejskiego punktu widzenia (europocentryzm) – ocenia szanse rozwoju kultury naszego regionu przy integracji Polski z UE	oddziaływanie naszego regionu na kulturę europejską jako część dorobku Polski i Europy
Institucje i organizacje Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: pomocniczości, subsydiarności – wymienia główne instytucje Unii Europejskiej – wyjaśnia najważniejsze procedury decyzyjne w Unii Europejskiej	– wymienia organy doradcze i wyspecjalizowane Unii Europejskiej – przedstawia grupy polityczne w Parlamencie Europejskim – wymienia dwie wyspecjalizowane agencje do realizacji szczegółowych zadań UE – wymienia zasady pomocniczości i solidarności stosowane w działalności UE	– charakteryzuje sposób powoływania: Rady Unii Europejskiej, Parlamentu Europejskiego, Komisji Europejskiej, Rady Europejskiej, Trybunału Sprawiedliwości, Europejskiego Trybunału Obrachunkowego i Europejskiego Banku Centralnego – charakteryzuje działanie i najważniejsze kompetencje ww. instytucji UE	– przedstawia sposoby podejmowania decyzji politycznych i gospodarczych w Unii Europejskiej, odnosząc je do zasad pomocniczości i solidarności – ocenia rolę i znaczenie Rady Europy we współpracy ogólnoeuropejskiej	– analizuje konsekwencje, jakie wpływają dla państwa z faktu uczestnictwa w organach międzynarodowych – porównuje sposób powoływania Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej
Prawo Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: prawa pierwotnego, traktatu akcesyjnego, prawa wtórnego – wymienia składowe prawa europejskiego – wymienia czas, miejsce i państwa uczestniczące w traktatach akcesyjnych z lat 1972–2005	– wyjaśnia, jak tworzone jest prawo unijne – wymienia najważniejsze postanowienia traktatów obowiązujących w Unii Europejskiej	– porównuje zakres działania rozporządzenia i dyrektywy – charakteryzuje warunki przyjęcia nowego państwa do Unii Europejskiej	– uzasadnia konieczność ujednoczenia prawa w państwach członkowskich Unii Europejskiej – ocenia znaczenie porozumień międzynarodowych zawieranych przez Unię Europejską dla jej funkcjonowania	– uzasadnia tezę, że nadrzędność prawa Unii Europejskiej nad prawem krajowym ogranicza suwerenność państwa – analizuje konsekwencje polityczne i społeczno-ekonomiczne podpisania przez nowych członków Unii Europejskiej traktatów akcesyjnych
Gospodarka i finanse Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: swobodnego przepływu towarów, kapitału, usług, osób, kryteriów konwergencji	– wymienia zasady polityki gospodarczej Unii Europejskiej – wymienia kryteria	– przedstawia procedurę uchwalenia budżetu unijnego – przedstawia wady i zalety wspólnej polityki rolnej Unii	– wyszukuje w różnych źródłach informacje, które obszary pochłaniają największą część budżetu	– rozpatruje, czy Polska powinna wprowadzić euro – ocenia, na ile Polska spełnia kryteria konwergencji na jej

	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne dochody i wydatki budżetowe Unii Europejskiej – podaje swobody wspólnego rynku 	<p>konwergencji, które musi spełnić państwo, które chce wejść do strefy euro</p>	<p>Europejskiej</p>	<p>Unii</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w różnych źródłach wskaźniki ekonomiczne Polski 	<p>drodze wejścia do strefy euro</p>
<p>Ochrona środowiska w Unii Europejskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie pakietu klimatycznego – wymienia instytucje Unii Europejskiej zajmujące się ochroną środowiska – podaje programy związane z ochroną środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia propozycje dla państw biedniejszych w realizacji pakietu klimatycznego – omawia Program Działań na rzecz Środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje projekty Unii w dziedzinie ochrony środowiska – omawia obszary chronione programem Natura 2000 w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia konieczność ochrony środowiska, podając argumenty: ekonomiczne, społeczne i medyczne – charakteryzuje politykę ochrony środowiska w stosunkach z państwami spoza UE 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę ochrony środowiska w Unii Europejskiej – projektuje działania na rzecz ochrony środowiska
<p>Przyszłość Unii Europejskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: Europy Ojczyzn, Europy dwóch prędkości, Stanów Zjednoczonych Europy – wymienia państwa, którym ma służyć Partnerstwo Wschodnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia różne kierunki rozwoju Unii Europejskiej – omawia wizję integracji Charlesa de Gaulle’a 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działania współczesnych polityków, którzy opowiadają się za koncepcją „Europy Ojczyzn” – uzasadnia, która koncepcja integracji europejskiej jest najbardziej słuszna 	<ul style="list-style-type: none"> – rozważa dylematy związane z dalszym rozszerzaniem i reformą Unii Europejskiej – ocenia czy Partnerstwo Wschodnie będzie korzystne dla rozwoju integracji 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia swoje stanowisko, przedstawiając argumenty polityczne, ekonomiczne, społeczne i historyczne – ocenia znaczenie zasady pomocniczości dla integracji europejskiej
<p>Organizacje współpracy europejskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cele i zasady działania Rady Europy – opisuje cele i sposób działania Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia genezę Rady Europy – opisuje genezę Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie – wymienia frakcje polityczne w Zgromadzeniu Parlamentarnym 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje najważniejsze organizacje i porozumienia regionalne – omawia działania Polski w ramach KBWE (OBWE) 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Rady Europy we współczesnej Europie – rozróżnia „trzy koszyki” – zasady współpracy 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, że KBWE stanowiła forum dialogu między państwami Wschodu i Zachodu – analizuje cele działania OBWE
<p>Europa wśród światowych mocarstw</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej – wymienia najważniejsze atrybuty mocarstwa – podaje surowce krytyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział współczesnych mocarstw według politologa Abramo Fimo Kenneth Organsiego – omawia najważniejsze atrybuty mocarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia typy rządów światowych (jedno-, dwu- i wielobiegunowy), odwołując się do historii XX i XXI wieku – przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje możliwości odgrywania przez Unię Europejską roli światowego mocarstwa – uzasadnia znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady znaczenia supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu międzynarodowego – analizuje zmianę układu sił w stosunkach międzynarodowych na

	dla gospodarki Unii Europejskiej		ładu światowego	międzynarodowej	początku XXI wieku
7. Polska w Unii Europejskiej					
Integracja Polski z Unią Europejską	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne warunki przystąpienia Polski do Unii Europejskiej – wymienia działania dostosowawcze podjęte przez Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia korzyści i obawy wynikające z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej – omawia drogę Polski do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje korzyści i koszty polityczne, ekonomiczne i społeczne przystąpienia Polski do Unii Europejskiej – przedstawia proces dostosowywania prawa polskiego do unijnego 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje źródła statystyczne i formułuje wnioski – uzasadnia wpływ polskich polityków w Unii Europejskiej na wzrost euroentuzjastów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przewodnictwo Polski w Radzie Unii Europejskiej – uzasadnia, że polska prezydencja w Unii Europejskiej była tak zwaną zieloną prezydencją
Polska we wspólnym rynku i strefie Schengen	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: strefy Schengen, wizowego systemu informacyjny – wymienia cztery swobody funkcjonowania wspólnego rynku 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najbardziej widoczne efekty przystąpienia Polski do Unii Europejskiej – wyjaśnia, na czym polega swobodny przepływ osób, kapitału, towarów i usług w Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie są zasady przekraczania granic przez polskich obywateli w strefie Schengen i poza nią – omawia korzyści i zagrożenia wynikające z członkostwa Polski w strefie Schengen 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia argumenty polityczne, ekonomiczne i społeczne wynikające z przystąpienia Polski do strefy Schengen – uzasadnia konieczność wprowadzenia tak zwanych kontroli mobilnych na terenie kraju, w celu sprawdzenia legalności pobytu cudzoziemców 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zasadność wprowadzenia na granicach osobnych pasów odpraw dla obywateli państw należących do strefy z Schengen – podaje argumenty za i przeciw wejściu Polski na wspólny rynek i do strefy Schengen
Obywatelstwo Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: obywatela Unii Europejskiej, paszportu europejskiego – wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia korzyści wynikające z posiadania obywatelstwa europejskiego – opisuje prawa i obowiązki wynikające z posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje możliwość skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich Unii Europejskiej przeciwko instytucjom i organom UE – charakteryzuje zasady udziału w wyborach do Parlamentu Europejskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia korzyści wynikające z prawa do opieki dyplomatycznej i konsularnej dla obywateli Unii Europejskiej – uzasadnia konieczność stosowania 23 oficjalnych języków Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia możliwość udziału obywateli innych państw Unii Europejskiej w wyborach do władz lokalnych – ocenia zasadność prawa dla obywateli państw Unii Europejskiej do udostępnienia dokumentów unijnych
Pozyskiwanie funduszy unijnych	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: funduszy strukturalnych, Programu Kapitał Ludzki, programu regionalnego, Europejskiej Współpracy Terytorialnej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia warunki ubiegania się o kredyt w ramach programu – wymienia przykłady finansowania małych 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje ogólne zasady korzystania z funduszy unijnych przez obywateli, przedsiębiorstwa i inne organizacje w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia podstawowe założenia Regionalnego Programu Operacyjnego swojego województwa – ocenia założenia 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia możliwość rozwoju infrastruktury i ochrony środowiska w ramach Funduszu Spójności – ocenia szczegółowe opisy

	– podaje przykłady wykorzystania funduszy unijnych w regionie	przedsiębiorstw – wymienia etapy cyklu funkcjonowania projektu	– charakteryzuje podstawowe założenia funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	programów realizowanych w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej	priorytetów do przykładowego programu finansowanego przez Unię Europejską
Podejmowanie nauki i pracy w Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: EURES-u, Europassu, kwalifikacji zawodowych – wymienia przykładowe zawody regulowane w Unii Europejskiej	– wymienia dokumenty wchodzące w skład Europassu, które wypełniają upoważnione instytucje – potrafi posługiwać się Europassem	– wyszukuje informacje o możliwościach podejmowania nauki i pracy w państwach Unii Europejskiej – charakteryzuje świadczenia społeczne, które przysługują pracownikom na umowę o pracę	– sporządza własny Europass – CV – na podstawie różnych źródeł informacji ocenia warunki zatrudnienia w dowolnie wybranym kraju Unii Europejskiej	– ocenia zasadność wprowadzenia ograniczeń w zatrudnianiu osób pochodzących z innych krajów Unii Europejskiej – na podstawie różnych źródeł informacji ocenia zasady i wymogi dotyczące podejmowania nauki w wybranych krajach Unii Europejskiej
Skutki przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcie grupy państw podobnie myślących – wymienia płaszczyzny analizy stopnia entuzjazmu Polaków z przystąpienia do Unii Europejskiej	– wymienia korzyści ekonomiczne i polityczne, wynikające z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej – wymienia skutki: społeczno-kulturalne integracji Polski z Unią Europejską	– na podstawie źródeł statystycznych charakteryzuje korzyści polityczne wynikające z członkostwa Polski w Unii Europejskiej – na podstawie różnych źródeł charakteryzuje korzyści ekonomiczne wynikające z członkostwa Polski w Unii Europejskiej	– ocenia skutki członkostwa i perspektywy rozwoju Polski w Unii Europejskiej, odwołując się do danych statystycznych, badań opinii publicznej oraz informacji o wykorzystaniu środków unijnych w Polsce, regionie i gminie – analizuje źródła statystyczne i wyciąga wnioski, określa tendencję	– na podstawie źródeł statystycznych analizuje stopień wykorzystania przez Polskę funduszy unijnych – podaje argumenty za i przeciw integracji Polski z Unią Europejską w kontekście skutków społeczno-kulturalnych